

Türk Milli Eğitiminin Felsefesi (1976)

Talim ve Terbiye Kurulu Başkanı Rıza Kardaş, Yılmaz Öztuna'nın Lise 3 Tarih kitabı için yazmış olduğu önsözde 1968 Müfredatının hedeflerini ve genel felsefesini şöyle açıklıyor:

Eğitimde gidilecek yolun hedefi veya istikameti bir kere tayin edildi mi, bundan sonrası yolların veya vasıtaların bilinmesine kalır. Bunların arasında müfredat programı veya okul programı yahut kısacası program denilen şey, adı ne olursa olsun, öğrenci ile öğretmeni eğitim gayesine veya amacına götürmek isteyen muhteva alanını ihtiva eder. Ders kitapları da amaçların paralelinde öğretim malzemesi olarak öğretmenin yerini tutmasa bile, onların kapasitelerini genişleten yardımcı unsurlardır.

Milli Eğitim Temel Kanununda “Türk Milli Eğitimin bütün fertlerini, Atatürk inkılâplarına ve Anayasanın başlangıcında ifadesini bulan Türk milliyetçiliğine bağlı; Türk milletinin millî, ahlâki, insanî, manevî ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren”...” yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler yetiştirmek”...” Böylece, bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak; öte yandan milli birlik ve bütünlük içinde iktisadî, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk milletini çağdaş medeniyetin yapıcı, yaratıcı, seçkin bir ortağı yapmak” biçiminde dile getirilmiş olmaktadır.

Şüphesiz, bu amaçların öğretmenlerce okul ve öğrenim kademelerine göre, bir taraftan müşahede edilebilir davranışa irca edilmesi ve başka yandan da bir eğitim gayesi olarak aktarılabilir tepkiler haline konulması gerekir.

Esasen, milli eğitim amaçlarımızı bir davranış modeline çevirmeden, okulun bu amaçlara erişip erişmediği hakkında karar vermek de mümkün değildir. Bilindiği üzere, okulun hedefi, öğrenciye sadece doğru olarak eylemde bulunmak kabiliyeti kazandırmaktan ziyade, onun yaptığı şeyi değiştirmektir. Kişinin nasıl davranışta bulunduğu onun (netice itibarıyla değer sistemine dayanan) gayesine, bilgi ve becerisi ile güvenine bağlıdır.

Okul, çocuğu sosyalleştirmede sorumlu olan en önemli âmillerden biridir. Sosyalleştirme, kişiyi toplum içinde bir rol için hazırlama işidir. Okulun birinci derecede sorumluluğu, bazı becerileri ileri götürmek ve bilgiyi aktarmaktır. Bu bakımdan, okulun âdeta yalnız zihni öğrenme için plânlanmış bir yer olduğu söylenir. Nitekim, bunda bir gerçeklik payı olduğu da her zaman tespit ve tescil edilmiştir. Zaten, okulun bu gerçeklere ve çağın gereklerine bilgi ve beceri yönünden sırt çevirmesi asla düşünülemez.

Böyle olduğu içindir ki, yaşadığımız yüzyılın ikinci yarısından itibaren temel fen bilimleri ve bunlara dayalı olarak gelişen modern teknoloji alanında yaygın hal alan değişiklikler, sanayileşmenin yepyeni imkânlarıyla ülkelerin hayat standardını etkilemiş, milletlerin güç ve zenginliğini hızla artırmış ve artırmakta bulunmuştur. Şüphesiz, bu değişmelerin hazırladığı şartlar, yalnız maddi hayat şartlarına yansımakla kalmamış, aynı zamanda, fikir ve kültür ortamında da derin değişikliklere sebep olarak, okulun muhteva ve metod anlayışında farklı tavırların doğuşuna zemin teşkil etmiş ve böylece, gençlerin değişen

şartlara ve geleceğin ihtiyaçlarına intibak edebilecek ve bunları hesaba katan biçimde yetişmeleri için öğretim programlarında yeniliklere yol açmıştır.

Bu yönden, fen ilimlerinin temel ilkeler ile metod ve tekniklerini öğretmekten uzak, ezberciliğe yol açan parça parça bilgi yığınlarından ibaret geleneğe bağlı programlar yerine, özellikle 1960'lara doğru pek çok ülkede, gençlerde ilimlere karşı ilgi uyandıran, başarılı olanları ilmi araştırma yapmaya yöneltten, ezbere dayanan ayrıntılı bilgilerden çok temel ilkeleri ve kavramları ana-çizgileriyle veren ve konuları araştırıcı bir metod ve teknikle işleyerek serbest düşünme alışkanlığı kazandıran, tabiattaki büyük düzen ve ahengi kavratmaya yarayan, bu maksatla öğrencinin bilgiyi kendisinin elde etmesini mümkün kılan laboratuvar çalışmalarına, ferdî inceleme ve araştırmalara önem veren yeni programlar hazırlama ihtiyacı duyulmuş ve bu alanda çalışmalara girişilmiştir.

Bununla beraber, insan zihninin bu tarz beslenmesi ve doyurulması da, dikkati sadece zihin alanına çevirdiği için maksada tam uygun olamaz. Zira, **zihnî bilgi iyi bir sosyal gayeye çevrilmedikçe, zararlı olabilir. Aslında yalnız zihnî sonuçları hesaba katan bir okul anlayışı, sosyalleşmeyi engellemiş de olabilir.** Bu bakımdan, okulun asıl sorumluluğu, toplumu yetişkinler olarak sevk ve idare edecek olan fertleri ayırıp seçmesidir. Gayet tabiidir ki, toplumumuzun değerlerine ve bunun içindeki fertlerin başarıları ve başarısızlıklarını hesaba katarak, **sosyalleşmenin hedeflerine** eğilmekte fayda vardır. Kişinin kendisine saygısını ve güvenini arttırıcı; hemcinslerinin haklarına saygılı olması ve onların tatmin edici tarzda yaşamaları hususunda onlara yardımcı olması için başkalarıyla bir arada bulunmasını sağlayıcı; kişinin benimsediği bazı gayeleri ve alâkaları bulunmasında teşvik edici; kişinin özendirici tarzda hareket etme hedefini gözetici tedbirlerin veya tedbirler manzumesinin derslere ve ders disiplinlerine ithal edilmesinde bir zaruret olduğu çok açık ve seçik gerçektir.

Bu itibarla, okulların dengeli bir şahsiyeti gerçekleştirme için, **sosyalleştirme** işine gerektiği ölçüde yer vermesi, bugün kaçınılmaz bir zaruretin ifadesi olmaktadır. Zira, **kalkınmanın topyekün tarzını** gerçekleştirmekteki en üstün rol, eğitime ait bulunmaktadır. İnsanoğlu tarafından gerçekleştirilen her türlü ilerlemenin, kesinlikle beşer kaynaklarının vasfının iyileştirilmesi gibi bir manivelâya tabi olduğu muhakkaktır. Bu manivelâ, aslında milli eğitimden başka bir şey değildir.

Eğitimin gayesini belirtirken, fertlerin farklılığını ve onların toplumlarına farklı tarzlarda katkılarda bulunabileceğini unutmuyoruz. Elbette eğitim örnekleri farklı ve değişik olacaktır; fakat amaçların herkes için aynı kalacağı muhakkaktır. Şüphesiz, her gencin, istidadının müsaadesi ölçüsünde, temli bilgi ve beceriler dineceği ve kendi gelişmesine uygun biçimde tutum ve davranışlarda bulunacağı tabii olmakla beraber, okulun kişide ortak değerleri gerçekleştirmek ve başarmak uğrunda rolü de gözden irak tutulmamalıdır. Bu bakımdan, okulun gence olgun bir şahsiyet kazandırmak yönünden, onu içinde bulunduğu kültürünün değerleriyle cihazlandırmak, sosyalleştirici hedefleriyle şekillendirmek görevi de vardır. Bu demektir ki, **okulun temsil ettiği değerlerle eğitilmiş insan, yalnız bilen insan olmaktan çok bilgisinden faydalanma imkânı bulunan kişidir.**

Bilindiği gibi, her milletin kendine has özel ihtiyaçları, kendi gelenekleri, gelecek için kendine mahsus bekleyiş tarzları vardır. Ancak kendi başına belli bir zaman için de istediği eğitim tarzına karar verebilir. Kendi başına kendi eğitim önceliklerine yer verebilir.

Nitekim, Atatürk daha 1922’de ne türlü bir eğitimin hedef alındığını şöyle dile getirmiştir:

“Yetiyecek çocuklarımıza ve gençlerimize, görecekları tahsilin hududu ne olursa olsun, en evvel ve her şeyden evvel Türkiye’nin istikbâline, kendi benliğine ve an’anatı milliyesine düşman olan bütün anasırla mücadele etmek lüzumu öğretilmelidir. Beynelmilel vaziyet-i cihana göre, böyle bir cidalin istilzam eylediği anasır-ı ruhiye ile mücehhez olmayan fertlere ve bu mahiyette fertlerden mürekkep cemiyetlere hayat ve istiklâl yoktur.”

İşte bu ders kitabı ve bu serideki diğer der kitapları, ilmî muhtevası nispetinde bugünkü Türkiye’den daha küçük bir Türkiye’ye rıza göstermeyen bir anlayış ve anlatış bütünlüğü içinde, Milli Eğitim Temel Kanununun genel amaçları paralelinde, eğitimimizi “**milli**” hüviyetine kavuşturmak ve muhtevasını da kendi gerçeklerimizin ifadesine imkân ve zemin hazırlayacak duruma getirmek maksadıyla tertiplenmiş bulunmaktadır.

Bu kitap, hususiyle (lise seviyesinde) ilk defa birinci elden kaynaklar ve konu üzerindeki ilgili bibliyografya incelenerek kaleme alınan bir tarih kitabı olarak, bu dersi okuyacak öğrencilerimize, her Türk çocuğunun öğrenme hakkına sahip olduğu millî tarih şuurunu vermeyi; Türk Milletinin çağlar boyu görevini ve üstün yönlerini, çarpıcı özelliklerini belirtmeyi; en az siyasî tarih kadar, medeniyet ve kültür tarihine de ağırlık vermeyi; Türk toplumunu olmuş bulunduğu gibi yansıtmayı; Türk’ün bugününe ve yarınına da ışık tutmayı; hedef tutmakta ve millî tarihimize dönük bir tarih öğretimine yöneltmiş bulunmaktadır.

Bu maksatların gerçekleştirilmesinde emek harcayan kitabın yazarı Yılmaz Öztuna’ya teşekkürü borç bilirim.

Şüphesiz, milli eğitim sistemimizi, milli kültürümüzün özelliklerine göre düzenlemekten sorumlu olan Talim ve Terbiye Kurulu da, uygulamadan gelecek teklifler istikametinde bu öğretim malzemesinin ve diğerlerinin daha başarılı örneklerini görmenin sevincini paylaşmaktadır.

26 Ağustos 1976

Rıza Kardaş

Talim ve Terbiye Kurulu Başkanı

Kaynak: Yılmaz Öztuna’nın Lise III Tarih kitabı, giriş.

Metinde yer alan Atatürk’ün özlü sözüne güncelleme:

“Yetiyecek çocuklarımıza ve gençlerimize, vereceğiniz eğitim ne olursa olsun, ilk önce ve her şeyden önce, Türkiye’nin geleceğine, varlığına ve bağımsızlığına düşman olan bütün unsurlarla mücadele etmenin gerekliliği onlara öğretilmelidir. Uluslararası son

duruma bakılırsa, böyle bir savaşın gerektirdiği ruh yapısına sahip olmayan insanlara ve böyle insanlardan oluşan milletlere hayat ve istiklâl yoktur”.

Mustafa Kemal Atatürk, Sakarya, 1922

M.Morgül/ 12.5.2012